

Inventering av citronfläckad kärrtrollslända *Leucorrhinia pectoralis* i Dalarna 2006

Figur 1. Citronfläckad kärrtrollslända, Flinssjön, Hedemora, 2006. Foto: Sanne Godow-Bratt

Författare och inventerare: Sanne Godow-Bratt 2006
Rapporten slutreviderad: Charlotta Öhnfeldt 2010

Sammanfattning

Citronfläckad kärrtrollslända *Leucorrhinia pectoralis* är upptagen på Habitatdirektivets annex 2, vilket innebär att EU:s medlemsländer ska arbeta för att arten uppnår gynnsam bevarandestatus inom sitt naturliga utbredningsområde. Tjugonio områden i Dalarna, framförallt Natura 2000-områden men även ett fåtal områden där arten tidigare observerats, undersöktes med avseende på förekomst av citronfläckad kärrtrollslända. Målet med denna inventering var inte att få reda på hur stor populationen var utan bara om den fanns på dessa lokaler eller inte. Arten hittades i nio av de eftersökta områdena, samtliga platser var näringsrika sjöar. Ytterligare 20 observationer är rapporterade i Artportalen efter 2006 i Dalarna (tabell 5). Detta inventeringsmaterial kommer att agera underlag för att bedöma artens bevarandestatus framöver.

Figur 2. Citronfläckad kärrtrollslända, Kvännsen, Hedemora, 2006. Foto: Sanne Godow-Bratt.

Inledning

Citronfläckad kärrtrollslända *Leucorrhinia pectoralis* är inte rödlistad i Sverige men är upptagen på Habitatdirektivets annex 2, dvs. den ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 (Cederberg & Löfroth 2000). Detta innebär att EU:s medlemsländer ska arbeta för att arten uppnår eller behåller gynnsam bevarandestatus i sitt naturliga utbredningsområde i Europa. Citronfläckad kärrtrollslända anses inte vara hotad i Sverige, men det är viktigt att artens förekomst kartläggs och övervakas så att negativa förändringar kan upptäckas i tid och därmed motverkas. Eftersom Sverige hyser en stor del av Europas bestånd är det viktigt att se till att populationerna fortsätter att vara livskraftiga.

Citronfläckad kärrtrollslända är försommarflygande och föredrar relativt näringsrika vatten, såväl stillastående som långsamt rinnande (Gärdenfors et al 2002). Vid parningsflykten behöver arten öppet, gärna fiskfritt, vatten med vindskyddande vegetation. Liksom andra trollsländor är arten känslig för förändringar i vattenmiljön och även den terrestra miljön runt omkring. Arten kan slås ut av förändrad vattennivå eller näringsstatus, liksom kalhuggning eller vägbyggen intill vattnet (Cederberg & Löfroth 2000, Gärdenfors et al 2002).

Citronfläckad kärrtrollslända har en östlig utbredning i Europa, från Centraleuropa österut till Kazakstan. Utbredningen i Norden är sydlig, med fynd i Sverige norrut upp till och med Dalarna och Gästrikland (Cederberg & Löfroth 2000, Gärdenfors et al 2002). Vid inventeringens början 2006 hade ArtDatabanken ett fynd för citronfläckad kärrtrollslända noterad, vid Varpans sydvästra strand i Falun, 1960-06-17. Dessutom hittade Göran Sahlén arten vid Hagtjärn i Leksand i slutet på 1980-talet.

Metod och material

Inventeringen genomfördes (13/06 2006 t.o.m. 05/07 2006) av Sanne Godow-Bratt i Avesta, Borlänge, Falun, Hedemora, Leksand, Mora, Rättvik och Smedjebacken. Dessa inventeringar utfördes främst i Natura 2000-områden (tabell 2) men även i andra områden med liknande habitat (tabell 3), samt två lokaler där citronfläckad kärrtrollslända tidigare hittats (tabell 1).

Områdena undersöktes visuellt och vuxna trollsländor fångades med håv in för närmare undersökning. Undersökningen skedde i huvudsakligen intill vattenbryn. Efter artbestämning släpptes djuren fria på fyndplatsen. Inventeringen var bara inriktad på att bekräfta förekomst eller icke-förekomst av citronfläckad kärrtrollslända. Inget försök att uppskatta populationens storlek gjordes.

Urval av lokaler

Enligt Naturvårdsverkets *Manual för basinventering av trollsländor* (Sahlén 2006) föreslås 7 olika naturtyper. Under inventeringen delades de observerade områdena in i dessa naturtyper och antal individer citronfläckade kärrtrollsländor räknades sedan och blev indelade i de 7 olika naturtyperna.

7 individer observerades vid naturtyp 3130 – Oligo-mesotrofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller annuell vegetation på exponerade stränder. 1 individ observerades vid naturtyp 3140 – Kalkrika oligotrofa vatten med bentiska kransalger. 7 stycken citronfläckade kärrtrollsländor observerades vid 3150 – Naturligt eutrofa sjöar med nate- eller dybladsvegetation, 38 stycken individer fanns vid 3160 – Dystrofa sjöar och småvatten, 5 stycken observerades vid naturtyp 3210 – Naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ, 15 stycken observerades vid 3260 – Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor och ytterligare 65 stycken individer observerades vid 7140 – Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn

Figur 3. Limsjön, Leksand. Natura 2000-område där citronfläckad kärrtrollslända observerades under inventeringen 2006. Foto: Sanne Godow-Bratt.

Tabell 1. Undersökta kända fyndlokaler.

Fynd	Naturtyp	Namn	Lokalnamn	Kommun	Dag
1988	3150	Hagtjärn		Leksand	13/6
1960	3150	Varpan	Näset	Falun	22/6

Tabell 2. Undersökta Natura 2000-områden och naturreservat.

Beteckning	Naturtyp	Namn	Lokalnamn	Kommun	Dag
SE0620233	3130	Bysjöholmarna-Fullsta	Näsboänget & Verkbäcken	Avesta	2/7
SE0620282	3160	Gårdsjöarna	Norr-Gårdsjön	Avesta	30/6
SE0620284	3160	Skissen	Klar-Skissen	Avesta	30/6
SE0620234	3210	Färnebofjärden NV	Tyttbo	Avesta	2/7
SE0620160	3130	Kungsgårdsholmarna	Nyänget, Gås-Sandholmen	Avesta	5/7
SE0620236	3130 3150	Holmsjöarna Väst	Vasstjärnen	Borlänge	28/6
NR2002036	3150	Frostbrunnsdalen	Tunaåns strand	Borlänge	3/7
SE0620246	3150	Kyrkbyttjärn		Falun	29/6
SE0620291	3160	Slogmyrloken		Falun	22/6 24/6
SE0620244	3130	Kloster	Flinssjön	Hedemora	26/6
SE0620256	3150	Stadssjön	Hällagölen	Hedemora	26/6
NR2002119	3150	Kvännsen		Hedemora	2/7
SE0620158	3130	Valla Mosse	Östersjön	Hedemora	2/7
SE0620153	3150	Hovranområdet	Fatburen	Hedemora	2/7
SE0620258	3150	Limsjön		Leksand	28/6
SE0620259	3130	Gönan		Leksand	28/6
NR2002088	3150	Hundhagen		Leksand	4/7
SE0620069	3130 3260	Alderängarna	Laxholmen	Mora	23/6
SE0620288	3150	Norrviken	Nördervik	Mora	4/7
SE0620289	3150	Agnmyren		Mora	4/7
SE0620322	3130	Norrviken Norra		Mora	4/7
SE0620309	3150	Glistjärn		Rättvik	4/7
SE0620148	7140 3130	Nedra Oppsveten		Smedjebacken	3/7
NR2011002	3130	Malingbo-Kloten	Övre Gårdsjön	Smedjebacken	3/7

Tabell 3. Övriga undersökta områden.

Naturtyp	Namn	Lokal	Kommun	Dag
3150	Dalsjön	SO om SE0620284	Avesta	30/6
3130	Stortjärn	SO om Hagtjärn	Leksand	13/6
7140	Tjärn SO om Storsjön	SO om Hagtjärn	Leksand	13/6

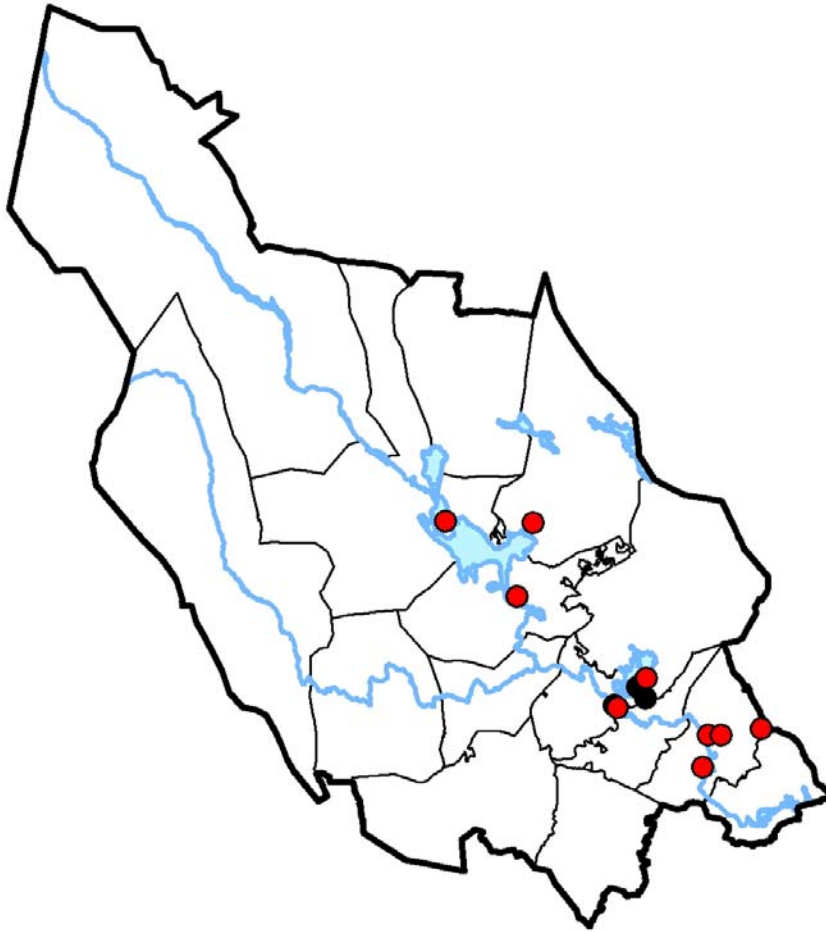
Resultat

Förekomst av citronfläckad kärrtrollslända i Dalarna

Citronfläckad kärrtrollslända påträffades i nio lokaler i Dalarnas mest näringsrika sjöar under inventeringen 2006 (tabell 4, figur 4). I de flesta lokalerna fanns enstaka fynd av flygande citronfläckad kärrtrollslända men i några observerades flera sländor. Flest observerades vid Agnmyren och vid Hovranområdet. Arten observerades vid näringsrika sjöar där vattnet var stillastående eller rann långsamt. Fyndlokalerna var inte fiskfria och många av lokalerna var fina fågelsjöar. På lokalerna fanns alltid mycket, oftast väldigt varierande vegetation (till exempel långskottsväxter, flytbladsvegetation och undervattensväxter) för både larverna och de vuxna individerna att gömma sig i.

Tabell 4. Sammanställning av lokaler där citronfläckad kärrtrollslända hittades under inventeringen 2006 och antal bestämda individer av trollsländan.

Beteckning	Naturtyp	Namn	Lokalnamn	Kommun	Antal	Dag
SE0620244	3130	Kloster	Flinssjön	Hedemora	1	26/6
SE0620256	3150	Stadssjön	Hällagölen	Hedemora	1	26/6
SE0620236	3150	Holmsjöarna Väst	Vasstjärn	Borlänge	1	28/6
SE0620258	3150	Limsjön		Leksand	2	28/6
SE0620246	3150	Kyrkbytjärn		Falun	2	29/6
NR2002119	3150	Kvännsen		Hedemora	1	2/7
SE0620153	3150	Hovranområdet	Fatburen	Hedemora	3	2/7
SE0620289	3150	Agnmyren		Mora	4+	4/7
SE0620309	3150	Glisstjärn	Bysjön	Rättvik	2	4/7

Figur 4. Lokaler där citronfläckad kärtröslända hittades under inventeringen 2006 (röda cirklar), senare observationer av rösländan (svarta cirklar).

Diskussion

Skötselråd

En stor del av den europeiska förekomsten av citronfläckig kärtröslända finns i Sverige och södra Finland. Därmed har Sverige ett särskilt stort ansvar för artens fortlevnad och bevarandet av dess habitat.

Vid skötseln av habitatet bör det alltid finnas biotoper med olika grad av succession i området. Det bör alltid finnas områden med gott om undervattensvegetation och långskottsvattenväxter. Det är viktigt att följande habitatfaktorer finns:

- Lämpliga lekvatten/äggläggningsområden (vindskyddade).
- Lämpliga habitat för larverna under deras två- eller treåriga utveckling (tät undervattensvegetation vilket skyddar mot predation).
- Lämpliga skydd för adulta individer mot rovdjur (tät långskottsvegetation).
- Lämpliga patrulleringsområden och viloplats för hanar (vindskyddade platser).
- Lämpliga viloplats för honor (lövträd i omgivningen inte för långt ifrån vattnet).

Figur 5. Agnmyren, Sollerön, Mora. En av lokalerna i Dalarna där citronfläckad kärrtrollslända observerats.
Foto: Sanne Godow-Bratt.

Tabell 5. Observerade citronfläckad kärrtrollslända efter inventeringen 2006 från artportalen

Beteckning	Lokalnamn	Kommun	Fråndatum	Observatörer
	Kyrkbyttjärn Vika	Falun	2010-06-16	Gittan Matsson
	Viltvattnet Dominik	Falun	2009-06-30	Kalle Bergström
	Viltvattnet Dominik	Falun	2009-06-30	Kalle Bergström
	Kråknäs mossen	Falun	2009-06-23	Kalle Bergström
	Viltvattnet Dominik	Falun	2009-06-22	Kalle Bergström
	Viltvattnet Dominik	Falun	2009-06-22	Kalle Bergström
	Viltvattnet Dominik	Falun	2009-06-22	Kalle Bergström
	Hällsjön	Falun	2009-06-09	Kalle Bergström
	Hällsjön	Falun	2008-07-31	Kalle Bergström
	Hällsjön	Falun	2008-07-31	Kalle Bergström
SE0620236	Stora Holmsjön	Borlänge	2007-07-22	Anita Ericson

Referenser

Cederberg, B. & Löfroth, M (red.) 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Gärdenfors, U., Aagard, K., Biström, O. (red.) & Holmer, M (ill.) 2002. *Hundraelva nordiska evertetrater.Handledning för övervakning av rödlistade småkryp*. Nord 2002:3. Nordiska Ministerrådet och ArtDatabanken.

Sahlén, G. 2006. *Manual för basinventering av trollsländor*. Naturvårdsverket.